

Stališče CIPRE

Sončev obrat v zimskem turizmu

Alpski regiji je bogastvo prinesel prav turizem. Ta sicer v mnogih delih alpskega območja še naprej ostaja pomemben vir dohodkov, obenem pa pomeni tudi veliko tveganje. Pomen turizma in njegova ciljna usmerjenost se na območju Alp sicer razlikujeta od države do države, pa vendarle imata tudi skupno točko: podnebne spremembe in temu posledično spremembe v vedenju gostov in obiskovalcev alpskega prostora zahtevajo nove strategije in pristope. Nujna je družbena in ekonomska preobrazba, pri kateri bo treba upoštevati turistično preteklost in sedanost ter razvojne možnosti za prihodnost.

Mednarodna komisija za varstvo Alp (CIPRA) ocenjuje pričujoči dokument, v katerem predstavlja svoje stališče, kot konstruktiven prispevek k pospeševanju sprememb v razvoju turističnih destinacij. Splošno veljavnih receptov za uveljavitev trajnostnega zimskega turizma ni mogoče podati – zahteve, ki so predstavljene v nadaljevanju, je tako treba razumeti kot pobudo k razmisleku o teh vprašanjih. CIPRA je prepričana: če je turizem zasnovan premišljeno in se tako tudi izvaja, lahko uspešno združuje različna področja tujljenja kakor tudi različne zahteve domačega prebivalstva in počitniških gostov v Alpah, s tem pa prispeva tudi h kakovosti tujljenja vseh vpletenih. Navsezadnje je končni cilj ravno zagotovitev kakovostnega tujljenja v Alpah, tako poleti kot pozimi.

Izhodiščni položaj in trendi

Število nočitev v Alpah je te nekaj let v upadanju in to velja tudi za nekdanj uspešna zimskošportna središča¹. Število smučarskih vozovnic, ki so bile prvič registrirane ob vstopu gosta na smučišče, v zadnjih petih letih v vseh alpskih državah stalno upada², ravno tako število dni bivanja smučarjev v zimskošportnih središčih. Tretjina do četrtna smučišč obratuje z izgubo³. Zahteve gostov so zelo različne: turisti danes Alp ne obiskujejo le zaradi smučanja, temveč tujijo preizkusiti in doživeti tudi druge dejavnosti, kot so npr. hoja s krpljami, obiskovanje koncertov in tečajev meditacije, sproščanje v centrih dobrega počutja, okušanje regionalnih specialitet ali seznanjanje z

¹ International Report on Snow & Mountain Tourism 2017. Overview of the key industry figures for ski resorts www.vanat.ch/RM-world-report-2017-vanat.pdf.

² Martin Falk 2017: Gains from Horizontal Collaboration among Ski Areas, Tourism Management. Primer iz Švice: leta 1994 so gorske vzpenjače zabeležile okoli 34 mio. t. i. skier days, leta 2014 pa je teh bilo le še 23,9 mio., kar ustreza 25-odstotnemu upadu. Vir: Schweizer Seilbahn-Verband, Poročilo o poslovanju družbe za leto 2014.

³ Martin Falk, A Survival Analysis of Ski Lift Companies, 2011.

običajni krajev, kjer preživljajo počitnice. Zlasti mladi se z zimskimi športi, če sploh, ukvarjajo le še priložnostno⁴.

Investicijska spirala se vrti v globalnem konkurenčnem okolju. Ponudniki turističnih storitev v Alpah pogosto stavijo le na eno karto in ta se glasi: še več, še hitreje. Dobiček si obetajo od oddaljenih tržišč in gostov iz zelo oddaljenih krajev, z dumpinškimi cenami jih vabijo v Alpe, pogosto za en sam obisk, proračunska sredstva za trženje, infrastrukturo in vzdrževanje pa naraščajo.

Vsi ti izzivi se zaradi podnebnih sprememb le še zaostrejejo. Tje zdaj količina letnih padavin na območjih, nižjih od 1.000 metrov nadmorske višine, v enem letu presega količino snežnih padavin⁵. Smučarska sezona je vedno krajša⁶. Umetno zasneževanje ponuja le delno rešitev problema: za umetno zasneževana smučišča potrebujemo tri do pet zaporednih dni s temperaturo pod lediščem, to pa se dogaja vse redkeje⁷. Po napovedih naj bi se do leta 2050 s smučarskim turizmom lahko ukvarjali le še v krajih na območjih, ki ležijo nad 1.800 metri nadmorske višine⁸. In kako se bodo na take razmere odzvala preostala območja?

Nekateri ukrepi, s katerimi naj bi obvladali omenjene izzive, pa podnebne spremembe še pospešujejo, npr. prihodi gostov iz zelo oddaljenih krajev v alpske turistične destinacije z letalom. Številni ukrepi imajo resne posledice za okolje in dobro počutje prebivalcev⁹. Zaradi umetnega zasneževanja eksponentno narašča poraba vode in energije. Raziskave, ki so jih opravili v Franciji, kažejo, da se je kakovost pitne vode v številnih smučarskih središčih poslabšala zaradi kontaminirane vode iz akumulacijskih jezer, zaradi vode, ki se dovaja iz drugih virov, kakor tudi zaradi dodatkov za izdelavo umetnega snega pri pripravi zimskih športnih dogodkov. Posledica poseganja v pokrajino in vodno ravnovesje je lahko erozija tal ali sprotnje plazov na pobočjih, zaradi česar je ogrožena varnost ljudi¹⁰. Emisije hrupa in finega prahu, ki ga povzroča turistični promet, zmanjšujejo kakovost življenja ne le v turističnih destinacijah, temveč tudi v regijah vzdolž cest, ki vodijo do njih.

Podoba zasneženih gora in neokrnjene pokrajine, kot jo svojim gostom slikajo turistični ponudniki, se vse bolj odmika od resničnosti, a podvomiti v smiselnost smučarskega turizma v Alpah je za številne destinacije in turistične ponudnike enako bogoskrunstvu.

⁴ Macchiavelli in Pozzi 2014.

⁵ Marty und Meister 2012.

⁶ Universität Neuenburg / WSL-Institut für Schnee und Lawinenforschung SLF / Eidg. Forschungsanstalt für Wald, Schnee und Landschaft WSL 2016.

⁷ Falk in de Jong 2015.

⁸ Bürki, Elsasser, Abegg 2003: Climate Change and Winter Sports: Environmental and Economic Threats.

⁹ [Hamberger, Doering: Der gekaufte Winter. Gesellschaft für Ökologische Forschung, 2015.](http://www.goef.de/media/der_gekaufte_winter_20151212.pdf)

www.goef.de/media/der_gekaufte_winter_20151212.pdf; Iseli 2015: Künstliche Beschneigung in der Schweiz: Ausmass und Auswirkungen. Universität Bern in Mountain Wilderness Schweiz, 2015.

http://mountainwilderness.ch/fileadmin/user_upload/pdf/kommunikation/aktuell/2015/2015_Iseli_Kuenstliche_Beschneigung_01.pdf

¹⁰ de Jong 2011.

Kljub negotovim izgledom ti še naprej vztrajajo pri širjenju smučarske infrastrukture. Zahteve po financiranju trženjskih dejavnosti in infrastrukture iz davkoplačevalskih sredstev so vedno glasnejše, tveganje pa se prenaša na družbo.

Zahteve

1. Trajnostni turizem spoštuje omejenost količin obstoječih naravnih virov in spodbuja inovativne pristope!

Za uresničevanje trajnostnega razvojnega koncepta v zimskem turizmu na območju Alp so na voljo številne možnosti. To velja tako za prihode turistov v počitniške destinacije, nočitve, gostinstvo kakor tudi za prostočasne dejavnosti. Vnovični razmislek o tem, kako v prihodnje zagotoviti razvoj zimskega turizma, ki bo skladen z načeli trajnostnega razvoja, zahteva celostno turistično ponudbo, ki bo upoštevala lokalne vire in bo vključila tudi celoletni turizem. Tovrstne oblike ponudbe priznavajo vrednost naravni in kulturni dediščini, vključujejo turiste, domačine in začasne prebivalce, spodbujajo ozaveščenost o mobilnostnem vedenju ter povezujejo turizem z drugimi sektorji, kot so kmetijstvo, obrtna dejavnost, izobraževanje, turizem dobrega počutja ali kulturna dediščina. Taka izmenjava je lahko gonilna sila za socialne in gospodarske inovacije, ki občutno presega ustvarjeno gospodarsko vrednost in bogati celotno regijo. Pogoji je, da destinacije kritično presodijo svoje prednosti in potencialne ter pripravijo celostne strategije. V ta namen so potrebne lokacije, kjer bodo lahko gostje in domačini skupaj izkusili sodelovanje in inovacije kakor tudi spodbujanje tega procesa in njegovo izvajanje s strani politike.

CIPRA zato poziva lokalne in regionalne politične predstavnike, naj se začnejo zavedati svoje odgovornosti do družbe: namesto da si prizadevajo za doseganje hitrih rezultatov, bi morali dolgoročno skrbeti za zagotavljanje okvirnih pogojev, ki vsem, tako gostom kot lokalnemu prebivalstvu, omogočajo kakovostno življenje v Alpah in jih spodbujajo k njegovemu sooblikovanju. Okvirni pogoji temeljijo na treh osnovnih načelih: varstvu in povečanju vrednosti okolja, diverzifikaciji in specializaciji ponudbe ter izboljšanju kakovosti v vseh pogledih, tj. gostoljubnosti, pokrajine in javnih storitev.

2. Preprečiti je treba omogočanje dostopa do ledeniških površin in doslej neokrnjenih delov pokrajine!

Največje bogastvo alpskega turizma je pokrajina. Ankete kažejo, da mnogo gostov na vrh seznama želja postavi prav doživljanje narave in gorskega sveta, temu pa sledi gostoljubje¹¹. Tega pa ni mogoče vedno zagotoviti, saj sta narava in gorski svet ogrožena. Dvig meje snežnih padavin in manjše število dni z zagotovljenim naravnim snegom na nitje ležečih smučiščih, kar je pogojeno s podnebnimi spremembami, ne

¹¹ Schweiz Tourismus 2013.

smeta postati razlog, da bi na drugih ledenikih in v še neokrnjenih predelih pokrajine začeli urejati nova smučišča in da bi te prostore namenili intenzivni uporabi.

CIPRA zato zahteva, da se za celotno alpsko območje uvede prepoved urejanja ledeniških območij ali še neokrnjenih delov pokrajine v turistične namene. Da bi prepoved začela v praksi, je nujno potrebna vsealpska uskladitev politik tako na področju prostorskega načrtovanja kakor tudi razvojnih politik. Uveljavljene instrumente, kot so Bavarski alpski načrt ali izvedbeni protokoli Alpske konvencije, je treba upoštevati in še okrepiti njihov pomen.

Osredotočanje obstoječega smučarskega turizma na te dostopna območja, ne da bi pri tem povečali njegove zmogljivosti, lahko pripomore k zmanjšanju pritiska, ki so mu izpostavljena doslej neizkoriščena območja. Zato je treba najprej sprejeti moratorij za gradnjo in širjenje smučišč, saj bo to spodbudilo razvoj možnosti za uveljavitev trajnostnega turizma. CIPRA zlasti opozarja, da trenutni trend vzpostavljanja povezav med smučišči še ne pomeni višjega števila gostov¹². Združevanje smučišč nima le resnih ekoloških posledic, sporno je tudi z ekonomskega vidika.

Za nadaljnji razvoj turizma je treba razviti instrument prostorskega načrtovanja, katerega raba bo enostavna in ki bo omogočalo urejeno sobivanje intenzivnih prostočasnih dejavnosti in trajnostnega turizma, ta pa bo spoštoval prostore, ki doslej niso bili dostopni ali pa so bili dostopni le v manjši meri.

3. Odstraniti je treba opuščene infrastrukturne objekte in zmanjšati obseg zazidljivih zemljišč!

V nekaterih turističnih regijah izvirajo načrti in infrastruktura še iz časov, ko se je še z veliko evforijo častila brezmejna gospodarska rast. Od takrat dalje se opušča raba smučarskih vlečnic in drugih športnih naprav, ki danes propadajo sredi pokrajine in krnijo njeno podobo. Marsikje ogromne površine zazidljivih zemljišč, ki so bila pred desetletji namenjena gradnji počitniških objektov in hotelskih kompleksov, preprečujejo izvajanje prostorskega načrtovanja, ki izhaja iz načela varčnega ravnanja z zemljišči. Za sekundarna bivališča je značilen trend rasti cen, to pa vpliva na lokalni trg stanovanjskih nepremičnin, ki postajajo za domače prebivalstvo nedosegljive. Čeprav so sekundarna bivališča v uporabi le nekaj tednov v letu, so občine dolžne zagotoviti vso potrebno komunalno infrastrukturo.

CIPRA zato zahteva spremembo namembnosti opuščene turistične infrastrukture oziroma njeno razgradnjo, kjer sprememba namembnosti ni možna ali zaželena, npr. pri objektih zunaj območja zazidljivih zemljišč. Za vrednotenje in rabo počitniških stanovanj je treba izdelati in začeti uporabljati inovativne modele. Prostorsko načrtovanje si mora prizadevati za varčno ravnanje s tlemi kot naravnim virom, ki je na voljo le v omejenih količinah, in omogočiti nove razvojne možnosti. V tem smislu je

¹² Martin Falk 2017: Gains from horizontal collaboration among ski areas.

treba zmanjšati obseg predimenzioniranih stanovanjskih območij, zemljišča, namenjena pozidavi, pa bi morala temeljiti na realnih scenarijih.

4. Ustvariti in spodbujati okolju prijazno mobilnost

Turizma ni brez mobilnosti. Predvsem prihod oz. povratak gostov kakor tudi mobilnost znotraj počitniške destinacije sta povezana s precejšnjimi obremenitvami, katerim sta izpostavljena človek in naravno okolje. Pomembno je, da so za oboje zagotovljene ustrezne rešitve, saj bodo v nasprotnem primeru, če v kraju ne bodo na voljo oblike mobilnosti brez avtomobilskega prometa, turisti v počitniški kraj še naprej prihajali z avtomobilom. Resne ekološke posledice so poleg hrupa tudi emisije CO₂. 75 odstotkov emisij CO₂, ki jih povzroča turizem, ustvarja promet, 84 odstotkov počitniških potovanj pa se v Alpah opravi z osebnim avtomobilom¹³. Seveda obstajajo med alpskimi državami velike razlike. V Švici lahko turisti, seveda pa tudi lokalno prebivalstvo, uživajo ugodnosti, ki jih prinaša dobro razvita mreža javnega prevoza. A če na Alpe gledamo kot celoto, ugotovimo, da se možnosti za uporabo javnih prevoznih sredstev zlasti v podeželskih regijah predvsem zmanjšujejo.

CIPRA zato zahteva izboljšanje javnega prevoza in njegovo prilagajanje potrebam gostov in lokalnih prebivalcev. Kjer širjenje take ponudbe ne bi bilo smiselno, bi bilo mogoče zagotoviti modele prevoza, ki bodo ustrezali dejanskim potrebam uporabnikov, npr. prevozi z avtobusom na klic ali z manjšimi avtobusi. Neslutene nove možnosti za razvoj se odpirajo tudi z vse večjo digitalizacijo. Pripraviti je treba ponudbo, ki bo gostom omogočala udoben prihod in odhod s sredstvi javnega prevoza ter vključevala prevoz prtljage in enostavne rezervacijske sisteme. Skupaj s spodbujanjem uporabe javnega prevoza je treba poskrbeti tudi za celovito informiranje gostov in učinkovite trženjske dejavnosti.

5. Spodbujanje turizma zahteva celostno usmerjene regionalne strategije!

Finančno spodbujanje turizma odloča, ali se bo turistični razvoj ravnal po načelih trajnostnega razvoja ali ne. Odvisnost od smučarskega turizma se, denimo, z vsakim evrom, ki je bil vložen v sistem umetnega zasneževanja, le še povečuje, zato so tovrstne investicije ravno v regijah v nižjih predelih tudi s podjetniškega vidika nesmiselne, sredstev za investicije z dolgoročnimi razvojnimi perspektivami na drugih področjih pa primanjkuje.

CIPRA zato zahteva spremembo politike zagotavljanja finančne podpore. Mednarodne, nacionalne in regionalne podpore morajo izhajati iz strategij zagotavljanja podpore, ki temeljijo na merilih trajnostnega turizma. Potrebni so posebni, regionalno prilagojeni programi zagotavljanja podpore za uresničitev inovacij in za odmik od intenzivnega zimskega turizma, kot je npr. preureditev presežnih

¹³ Zbirka CIPRE compact: Turizem v času podnebnih sprememb, 2010

hotelskih zmogljivosti v stanovanjski prostor. V ta namen je nujna opredelitev celovite standarde kakovosti, seveda na podlagi obstoječih znanstvenih spoznanj¹⁴.

Doseči je treba, da bo politika zagotavljanja podpore zasnovana na med seboj povezanih dolgoročnih in trajnostnih ukrepih, ki bodo koristili trajnostnemu zimskemu in letošnjemu turizmu ter ohranjali dodano vrednost v regiji. Pogoji za to je v vsakem primeru obstoj regionalnih, celovitih strategij, ki upoštevajo tudi porabo energije, turistično mobilnost in druga pomembna področja, kot sta kmetijstvo in ohranjanje biotske raznovrstnosti. Pri izdelavi teh strategij je treba upoštevati tudi upadanje interesa za turizem. Prav tako CIPRA poziva javno blagajno, naj objavi dodeljena subvencijska sredstva in redno preverja uporabo in učinkovitost meril dodeljevanja teh sredstev.

6. Učiti se od pionirjev

Danes **te** obstajajo turistične destinacije, ki so se podale na pot preoblikovanja turizma. Tovrstne pozitivne primere je treba spodbujati in z njimi seznanjati širšo javnost. Naravni in narodni parki bi lahko prevzeli vlogo vzorčnih regij za preudarno ravnanje z naravnimi viri tam, kjer preizkušajo nove oblike kulture gostoljubnosti in sodelovanja.

CIPRA zato poziva odgovorne v turistični panogi, naj spodbujajo in širijo alternativne in inovativne pristope. To zahteva tudi prerazdelitev proračunskih sredstev za marketinško komuniciranje: namesto privabljanja gostov iz azijskih in prekomorskih držav s fotografijami, ki se razlikujejo od resničnosti, in navajanjem kilometrov smučarskih prog, bi bilo treba s ponudbo, ki je prilagojena dejanskim lokalnim okoliščinam, privabiti goste, ki jih zanimata narava in kultura in iščejo pristno doživljanje gorskega sveta. V pilotnih regijah preizkušajo nove turistične modele, ki temeljijo na spoštovanju in povečevanju vrednosti okolja in njegovih naravnih virov. Izražanje alpske kulture na lokalni ravni s tem pridobi novo vrednost in je **deletno** novih spodbud. Izmenjava, ki poteka med pionirji tovrstnega inovativnega turizma in predstavniki drugih področij, krepi nadregionalno in interdisciplinarno sodelovanje ter spodbuja neprekinjen nadaljnji razvoj.

CIPRA – raznolika in pestra organizacija

Mednarodna komisija za varstvo Alp (CIPRA) je nevladna krovna organizacija z nacionalnimi odbori in regionalnim odborom v sedmih alpskih državah, ki zastopa več kot sto društev in organizacij iz sedmih alpskih držav. CIPRA se zavzema za trajnostni razvoj na območju Alp in si prizadeva za ohranjanje naravne in kulturne dediščine ter regionalne raznovrstnosti kakor tudi za reševanje skupnih **te**lav v alpskem prostoru.

www.cipra.org

¹⁴ Siegrist, Gessner, Ketterer Bonnelame 2015: Naturnaher Tourismus. Qualitätsstandards für sanftes Reisen in den Alpen.